

Напрямок конференції: Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Пономаренко О.Г.

кандидат економічних наук, доцент кафедри

бухгалтерського обліку

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ОРЕНДНИХ ПЛАТЕЖІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Актуальність. Аналіз сучасної фахової економічної літератури та вивчення тенденцій розвитку підприємств аграрного сектора економіки України обумовлює потребу у розширенні переліку та функцій суб'єктів контролю (особливо незалежного): реорганізація власності та поява у зв'язку з цим значного попиту на достовірну фінансову інформацію про господарюючих суб'єктів; потреба захисту фахівцями з незалежного контролю майнових прав та інтересів селян-власників; наявність відмінних від інших галузей економіки нормативних документів, що регулюють реформування; становлення різних форм сільськогосподарських підприємств як наслідок аграрної реформи; недостатність інформаційно-методичного забезпечення з питань оподаткування, бухгалтерського обліку та фінансів в зв'язку з переходом обліку та статистики на міжнародні стандарти [3]; надання підприємствам самостійності щодо організації дієвої системи внутрішнього контролю та роботи обліково-економічних служб; потреба проведення перевірок переробних і агросервісних підприємств як засобу антимонопольного впливу; відірваність власників землі та майна від управління у підприємствах колективної власності; потреба в розробці дієвого механізму попередження банкрутства по результатах проведення

комплексного фінансового аналізу та аналітичних процедур.

Мета. Метою публікації є окреслення методики контролю процесів нарахування та сплати орендної плати за землі сільськогосподарського призначення для виконання нею у повній мірі функції виразника економічних інтересів селянина-власника.

Результати. Специфіка створення та функціонування сучасних реформованих аграрних підприємств зумовлює практично повний вихід їх зі сфери впливу державного фінансового контролю: підконтрольне бюджетне фінансування відсутнє, побудова системи оподаткування (сплата фіксованого сільськогосподарського податку) обмежує контроль з боку податківців. Тобто відірваність бази податку від результатів господарювання (справляється виходячи з розмірів та грошової оцінки земельних площ) унеможливорює виконання податками стимулюючої функції та створює можливість відведення доходів у «тінь». Практика застосування спеціальних режимів обкладання податком на додану вартість, зокрема, дотування галузі тваринництва, часто дає необґрунтовані пільги саме переробним підприємствам.

За умов дії мораторію понад 90% площ землекористування агропідприємств сформовані на підставі оренди. Орендна плата сьогодні не є чинником реалізації економічних інтересів селян-власників. Аналіз розмірів, форм та видів орендних виплат у господарствах свідчить, що майже у всіх договорах фігурує процентний вид орендних ставок (сталий відсоток від вартості паю чи валового збору культур). Ступінчасті ставки орендної плати (розмір платежів змінюється протягом строку використання землі) та перегляд ставок згідно довгострокових товарних тенденцій на ринках не практикується. Серед форм орендної плати панує змішана (для господарств Полтавської області характерна наступна структура виплат: 80% натурою, 20% - надання послуг), що також не сприяє зростанню добробуту селян.

Якщо у договорах оренда плата встановлюється у відсотках до валового збору усіх зернових, то виплачується лише одним видом зерна, що

часто має низьку якість та не користується попитом. Споживча вартість наданих послуг також залишає бажати кращого. Є прогалини також у супроводженні виплати та оподаткування сум орендної плати, що зумовлює посилення контрольного впливу з використанням робочих документів фахівця (табл. 1):

Таблиця 1

**Відомість перевірки повноти нарахування і сплати орендної плати за
землю**

№	1	Орендодавець П.І.Б.		Грошова оцінка землі			Нараховано орендної плати			За даними суб'єкта контролю			Утримання з орендної плати				Виплата орендної плати			Прострочка виплати	
№	2	№ договору і строк дії																			
№	3	Документ											за даними обліку		за даними контролю						
№	4	Дата оцінки											ПДФО		інші		У грошовій формі				
№	5	Сума, грн.											ПДФО		інші		У натуральній формі				
№	6	Дата															У відробітковій формі				
№	7	У грошовій формі																			
№	8	У натуральній формі																			
№	9	У відробітковій формі																			
№	10	Дата																			
№	11	У грошовій формі																			
№	12	У натуральній формі																			
№	13	У відробітковій формі																			
№	14	ПДФО											за даними обліку		за даними контролю						
№	15	інші																			
№	16	ПДФО											за даними обліку		за даними контролю						
№	17	інші																			
№	18	Дата																			
№	19	У грошовій формі																			
№	20	У натуральній формі																			
№	21	У відробітковій формі																			
№	22	Дата																			
№	23	Сума, грн.																			
№	24	Пеня, грн.																			

Слід також відзначити практичну відсутність системного державного управління організацією раціонального землекористування та охорони ґрунтів у процесі створення агроформувань, що залучають землю на умовах оренди. Домінуюча короткострокова оренда стимулює високо інтенсивне використання землі з метою максимізації прибутку (переважне вирощування високорентабельної монокультури), нехтуючи вимогами забезпечення відтворення родючості ґрунтів.

Висновки. Аналіз стану виплат та землі сільськогосподарського

призначення та процесів їх використання обумовлює потребу у розширенні функцій суб'єктів контролю в інтересах самих же землевласників. Крім того, раціональне й водночас результативне використання землі можна буде забезпечити коли земельні відносини, як категорія суспільних, набудуть характеру не економічних, а економіко-екологічних.

Науковцями, що розвивають філософію мислення, зорієнтовану на сталий розвиток економіки, обґрунтована нова система оцінки критеріїв діяльності господарюючих структур. Пріоритет економічної ефективності відкидається, рівень її має обмежуватися екологічними та соціальними вимогами. [1, с. 9-10]. Це актуалізує розробку механізмів впровадження економічних стимулів раціонального використання землі, методик визначення реальних збитків від погіршення якості землі та функціонування діючого інституту матеріальної відповідальності орендаря, теоретичних засад формування фондів відновлення і збереження земель на макро- і мікрорівнях.

Список літератури:

1. Гудзинський О. Д. Менеджмент у системі сталого розвитку економіки реформованих підприємств / Гудзинський О. Д., Кірейцев Г. Г., Савчук В. К. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2001. – № 5. – С. 9–12.
2. Жук В. М. Реформування бухгалтерського обліку та звітності: стан та перспективи / В. М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 3. – С. 4–13.
3. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення АПК України/ П.Т.Саблук, В.М.Скупий та ін.; За ред. П. Т. Саблука. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 439 с.
4. Плетенецька С. М. Оренда землі: розміри та види орендної плати / С. М. Плетенецька // Економіка АПК. – 2000. – № 10. – С. 32–35.